

Av en god vän fick jag efter sedan han läst min föregående artikel, mottaga ett fotografi, som han tagit på Frans, vilket ger belägg för, att jag icke överdrivit, då jag tidigare beskrev hans utseende. Dessutom fick jag reda på en hel del av hans övriga bravader, som heller inte saknar poäng.

Denna gång handlar det om när han skulle lämna en fölunge. Frans var en person som var inställd på längre sikt. Flera år i förväg planerade han hur han skulle styra och ställa för framtiden. Eftersom hans gamla hästar hunnit ett gott stycke in på 30-talet, hade han sent omsider beslutat sig för att göra ett nyförvärv. För ett överkomligt pris köpte han en 3-års fölunge, den kallade han "Nyköpingen". När vintern kom och Frans ansåg att snötäcket var tillräckligt tjockt, att pulsa i, skulle fölungen tämjäs. Som vanligt hade han dessförinnan vidtagit vissa säkerhetsåtgärder i och med, att han, till den största åkertegen han hade, i förväg släpat ut en kälke och efter denna bundit fast en harv i tydlig avsikt att den senare skulle bromsa upp farten om det rådde gå för fort. Efter att ha betslat med stångträns körde Frans sedan fölungen i tömmen ut till öppna fältet eskorterad av tvenne kvinnfolk, som skulle vara honom behjälpliga vid förspänningen.

På andra sidan gärdesgården höll grannen på med att spränga sten och just när Frans intagit sin plats på kälken fann den andre tiden mogen att fyra av startskottet. Resultatet uteblev heller inte. Fölungen gjorde ett ryck varvid Frans ramlade bakut och samtidigt slet tömmen på ena sidan, vilket hade till följd att han fick åka karusell i ryggläge. I den snöyra som uppstod, syntes stundtals inte stort mera av honom än att krökstövlnarna då och då pekade rätt upp mot skyn. Men envis som han var, släppte han inte den andra tåten förrän även den brast. Omsider lyckades fölungen göra sig fri även från anspänningen och sprang hem till stallet. Ehuru ganska mörbulad och vingbruten lyckades Frans så småningom komma på benen igen och väl hemkommen lätade han på rockkragen och tönade ned en skvätt Sloans liniment som självmant fick sprida ut sig över ryggtavlån, någon annan läkarbehandling kunde inte komma på fråga för hans del.

sättas i par med en av de gamla kamparna som, trots sin ålder, inte var sena att hänga med i galoppen, varför det gick som det gick. Efter att ha spännt för ett åkdon med påmonterad höskrin-da för Frans till skogen för att hämta brännse.

Nere i Bullebogatan hade postbudet stannat upp och inlett ett samtal med en mötande och därvid parkerat sin cykel mitt i vägbanan. Plötsligt upptäckte de att ett par hästar förspända ett risslass komma skenande rakt emot dem, men någon körsven syntes inte till. Inte förrän de var helt nära inpå stack Frans upp huvudet likt "Gubben i lådan" och skrek för full hals: Postmästarna bort cykeln från vägbanan i annat fall kan han släpa må.

Varefter han intog sin skyddade ställning under rishögen, väl medveten om, att skulle det gå i vält hade han i alla fall garderat sig emot att få några hårdare törnar. Inte heller denna resa kunde ta knäcken på Frans. Frånsett några skrubbsår, som han snäste till med litet terpentin undgick han även denna gång att bli lemlästad tack vare rishögen.

Frans var en enastående människa att kunna uthärda nästan vad som helst. På grund av ned-satt synförmåga var han ofta utsatt för strapatser av olika slag. Men han gav sig aldrig. Jag frågade honom en gång om han aldrig varit sjuk. Ja har aldrig haft tid te å lägga mej sjuk blev svaret. Nå men influensan då undrade jag, har Frans haft kännning av den. Influensa, va ä dä för, någonting sån smörja tar inte på mej. Han hade kanske rätt, för underligt nog tycktes han vara immun mot vad slag av sjukdomar det vara månne. Många gånger tror ja att dä ä bara inbildning på folk när de tror sej vara sjuka. Nej, ville de bara använda de universalmedel som han själv brukade: nämligen terpentin eller Sloans liniment för utvärtes och Mårtabrännvin för invändigt bruk, så kunde de många gånger bota sig själva hävdade Frans.

Den kommunala utdebiteringen

dvs utdebitering till kommun, församling, landsting, tingslag och municipalsamhälle, uppgår i genomsnitt för hela riket till 18.70 kr per skattekrona 1967 vilket innebär en ökning i förhållande till 1966 med 41 öre, meddelar Statistiska centralbyrån Utdebiteringen är sam-

FRANS PÅ BACKEN

accnr 174

DEN MEST ORIGINELLA person jag någonsin träffat var Frans på Backen. På huvudet hade han en filthatt, som inte tycktes vara av senaste modet och troligen det största nummer han kunnat få tag i. På näsan hade han tre par glasögon av olika typ och format. I ett tidigare skede hade han fått starr i ögonen, men förr än han sökte läkare, hade han laborerat själv så länge det gick. Nu undrar kanske någon, hur han kunde få alla glasögonen att sitta fast. Jo, Frans var praktisk som få. På första paret hade han vanliga spånger, på andra paret en pannrem, som han knöt fast vid en hårlock uppe i skulten. Tredje paret var en kombination av monokel och pencemez och i dessa fanns bara ett glas medan det andra hälet fick gå på tungång. Egentligen skulle de senare bara tjänstgöra som spärr för att hålla de andra på plats, men för säkerhet skull hade han virat en snodd några varv om det högra örat så att det såg ut som en trumpetsvamp. Hans kläder såg ut att vara tillverkade av ett lapptäcke. Frans lade aldrig av ett förslitet plagg utan bara tog ett annat utanpå för att skylla trasorna, varför han kunde ha ända upp till tre à fyra par byxor på sig på en gång. I denna mundering kunde han utöva sin dagliga gärning, oavsett det var vinter eller sommar. Frans hade en liten gård, som han själv brukade med till hjälp av en syster och en piga.

Eftersom jag några år bodde nära granne med Frans, hade jag många tillfällen att studera hans egenskaper. Han var oförfvägen och känslös både då det gällde honom själv och djuren. Men Frans var rolig att prata med. Hans stående uttryck var "Tusans mösar" eller om han tog i riktigt på skarpen blev det "djävlingen goder". Vid ett obehävt tillfälle tillade jag in i hans ladugård. Det var en beklämmande syn att se hans stackars djur. I en box med sittplats för två stack det upp tvenne gristrynen ur dyn. I ligande ställning skulle grisarna säkert ha drunknat i ävjan. På en liten yta av cirka sex m var fem nötkreatur uppbundna, varav två stod skavfötters. Att ligga hade de ingen möjlighet till utan i skift. Tjuren var av utrymmesskal installerad i "Hemlighuset". Frans hade också ett par små nordsvenska hästar, som jag tror gränat av ålder. Enligt grannarnas påstående skulle de vid det tidskedde jag skriver om varit respektive 28 och 32 år gamla. Tilläggs bör att han hade samma hästar kvar så länge jag var granne med honom, och trots sin ålder kunde de likväl skena ibland. Det hände ofta att, Frans kom hem släpande i tömnen så länge den höll, eller tills han såg ut som en blodigel. Att söka läkarhjälp för några skador, av vad slag de vara månede, var helt främmande för honom. Som läkemedel för sina sår badade han terpentin på de värsta skrämoimna och oöm som han var fäste han sig inte för småsaker. Tro inte att Frans förband sår, även om de såg fula ut, ej heller gav han tapp, utan selade på igen, fast då bara en karp i taget, som han trodde sig kunna rå på.

ATT FRANS VAR FÖRUTSE- ENDE eller inställd på längre sikt fick man bekräftelse på, när man tittade in i hans snickarböck. Det fanns rungor, bankatrå och källmedar i sådan mängd att det säkerligen skulle räcka i flera generationer framåt, allt i halvfabrikat och av otympliga dimensioner. "Tusans mösar", då måste vara hällen iet se! sa Frans. Som ett exempel på hans mått, kan jag nämna, att han en gång satte på en vagnstång, som var fem meter lång. Stångkappsöglorna placerade han en meter från em åndan, och när han sedan spänt för de små hästarna, blev det ändå ett avstånd på två meter till svänglarna. Framför hästarna pekade stångändan ut som en trevare. I tömlöparna på båda sidor om hästarna hängde det upptrånsade reservtömmen av olika slag, som skulle vara till hands ifall oxtömmen som han körde med skulle strejka. Den senare knöt han fast med så stora knutar att ögländarna nästan släpade på vägban-

an. I sanning ett prydligt ekipage att skåda. T. o. m. skolbarnen reagerade, då de mötte Frans på vägen.

Jag träffade på honom i skögen en dag. Då hade han kört fast ordentligt. De små hästarna stod grensle om ett träd och slet åt var sitt häll. Den långa stångändan hade i kommit på fel sida om en trädstam då han skulle svänga. Att det berodde på den långa stångändan såg inte Frans, så närsynt som han var, och inte kunde han backa med lasset på. Såga av stångändan sa jag! "I hälskötta heller, sa Frans. Se ja här räknat mä, att när de här hästa blir för gamla, då ska ja sätta upp med stora slätboklampor, å se då går stänga åt se". Frans var också mästare i att kombinera ihop åkdon, som lämpade sig efter väglaget. Om föret var litet skrajt ibland kunde han koppla en framvagn och en bakkälke. Han resonerade nämligen som så, att hängde det efter på ena stället, så släppte det efter på det andra.

JA, DEN GODE FRANS hade många stränger på sin lyra. Alla tänkbara reparationer hade han påbörjat, men inga blev någonsin avslutade. I en brunn hemma vid gården hade han granvidjor och takspån, som legat där i flera år och mot ladugårdsväggen var en stege upprest, som alltid skulle vara tillhands, ifall taket behövde repareras.

Högst en timma i taget höll han på med ett och samma arbete. Detta förklarade han med: "se då blir det lite gjort på varje ställe!" Vad han än skulle utföra för arbete ute på gården, så tog han alltid med hästarna ditut, och band dem vid ett gårdesgårdshot. Detta var ju tidsbesparande, ifall han ville muntra upp kvickroten på trädan med några härvdrag.

Frans var inte noga med att hålla reda på veckans dagar. Om det var söndag eller måndag spelade ingen roll för hans vidkommande. Så hände det att Frans på en söndag kuskade iväg till Mjölby för att få mala, då han av en händelse mötte en bekant, som frågade honom vart han skulle ta vägen. "Jag ska åka till Mjölby och låta mala några påsar." sade Frans. "Ja, men vet du inte att det är söndag?" "År det söndag", sade Frans, och tillade; "Då va tusan, va veckorna mätte gå fort".

En annan gång åkte han iväg med ett lass stockar till Hertzmanns såg. När han kommit i höjd med St. Aby kyrka ringde det samman till högmässan varför han sporde en mötande. "Vem begraver de i då trö?" "Det är ingen begravninng vad jag vet," svarade denne, men det är ju söndag". Kors för tusans mösar!" utbrast Frans och tillade: "Det trodde jag att det var i går".

Ett exempel på praktisk begäring visade Frans när han byggde upp en sådeslada över en bergklack. Jag frågade honom om det var en runsten som han höll på med att bygga in. "I hälskötta heller, då ska bli en loge så stor, att jag kan bärga in hela skörden, sade Frans." Det hela vittnade om en arkitektur, som jag ditintills aldrig skådat, men Frans förklarade, att här hade han slagit två flugor i en smäll. Invid körbanan var berget två meter högt, men stupade sedan brant mot ytterväggen. På det viset fick han golv gratis, samtidigt som det tack vare slutningen, var alla tidens att sätta ställen emot.

Eftersom jag hade på känn, att han tog sin middagslur i ladugården gick jag dit. Inifrån stallet hördes ljudliga snarkningar, som förkunnade att Frans inte var långt borta. I en tomsplita, på ett rede av amoniakdoftande ströhaln, och med den stora slokhaten över ansiktet som skydd mot flugorna logerade han. När Frans vaknat, och jag förklarade för honom, att det var egentligen hans syster jag ville komma till tals med. Hon ägde en liten gård i Bøeryd, och i hennes skog hade jag sett, att det fanns gott om granvidjor. Det var sådana jag var på jakt efter. "Ja, ho har nog krupit upp på "Tavren" (vinden) för att

Forts. å sid. 7

Frans på Backen...

Forts. från sid. 6

få vara i fre för flugorna", sa Frans, "men jag ska väcka på henne ja".

Jag hade tidigare hört att hon skulle vara en karst kvinna, som inte gärna släppte någon lupå sig, varför det gällde att gå diplomatiskt till väga. När jag utträtt mitt ärende, och samtidigt framhållit att jag å ryktets vägnar hört sägandes, att hon hade skuld, för att vara en snäll människa, som man skulle vända sig till, då man behövde hjälp, tvekade jag inte längre att vända mig till henne. "Vem ska han ha te hugga?" frågade hon. Då jag tröstade henne med, att det tänkte jag göra själv, fick jag löfte med villkor att inte släppa dit någon "Göling" (pojkvasker).

Pigan Frans hade, blev en gång skickad till en snickare med en stocksåg, som skulle filas. Denne var en s. k. ful gubbe. I stället för att ägna sig åt sågen, förgrep han sig mot flickan. Efteråt tutade han i henne. att blev hon med barn, skulle hon skylla på Frans. Det visade sig också med tiden att så var fallet. Frans blev också utpekad som den skyldige.

En dag kom fjärdingsmannen med stämning till Frans varri han anmodades att inställa sig vid tinget, och stånda till ansvar för sina handlingar.

När dagen var inne att målet skulle för-tog Frans på sig "söndags-schumisetten" och åkte till tinget för att gå i svaromål. Det blev efter vad en del åhörare efteråt yttrade en dräplig rättgång, som hade varit värd att gå till historien. På åklagarens fråga om Frans var den skyldige, svarade han: "Nej så djävlingen goder om ja då ä". "Att jag har delat säng med henne nekar jag inte till, men det har jag gjort för sängvärvnens skull".

Thure Johansson